

[00:09 - 00:11] **Ψ.Φ.** Μπορούμε να ξεκινήσουμε τη συνέντευξη.

[00:11- **M.N.** Ναι. Θα ήθελα να συστηθώ πρώτα από όλα. Λέγομαι Μπαλατσός Νίκος.

[00:17 - 00:40] Είμαι από οικογένεια που έκανε διάφορα επαγγέλματα στην περιοχή μας εδώ στην Καλαμπάκα. Και σε αυτό το τομέα των παλιών επαγγελμάτων δουλέψαμε τρεις γενιές. Ο παππούς μου, ο πατέρας μου και μετέπειτα εμείς που προλάβουμε, οι τελευταίοι που είδαμε τα επαγγέλματα αυτά.

[00:41-00:50] **Ψ.Φ.** Να συστηθούμε λίγο κι εμείς βασικά συγνώμη που διακόπτω. Εγώ είμαι ο Ψύρρας Φώτης, δουλεύω εδώ στη βιβλιοθήκη.

[00:50-00:54] **Σ.Ν.** Κι εγώ είμαι η Νικολέττα Σιώρρη. Στη βιβλιοθήκη Καλαμπάκας

[00:54-01:04] **Ψ.Φ.** βρισκόμαστε σήμερα 29 Δευτέρου του 2024. Οπότε, ναι, θα θέλαμε να αρχίσουμε, πώς ονομάζεστε, πότε γεννηθήκατε, πού...;

[01:05 - 01:46] **M.N.** Γεννήθηκα στην Καλαμπάκα το 1964, 20 Αυγούστου το 1964.

Είμαι γειτονιά εδώ, έχω πάρα πολύ μεγάλη χαρά γιατί είμαι ακριβώς στην γειτονιά, εδώ μεγάλωσα. Εδώ έκανα τα πρώτα βήματα και ο πατέρας μου, όπως ανέφερα και πριν, ο παππούς μου και μετέπειτα ο πατέρας μου και μετέπειτα και εμείς που προλάβουμε. Ήταν μερικά επαγγέλματα που έχουν σβήσει τον μάκρος του χρόνου, όπως είναι η κεραμοποιία που είχαμε στην περιοχή και η ασβεστοποιία, με την οποία ασχολήθηκαν οι παππούδες μου, ο πατέρας μου και εμείς μετέπειτα.

[01:49 - 01:55] **Σ.Ν.** Μπορείτε να μας περιγράψετε το επάγγελμα, ποιες ήταν οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν.

[01:56-02:23] **M.N.** Ήταν ένα δύσκολο επάγγελμα. Είχε να κάνει με πολλούς εργαζόμενους, δεν θα ήθελα να το πω εργαζόμενους, γιατί εμείς οι παλιοί έλεγαν οι εργάτες, για εμάς όχι, το νέο επιχειρείν έχει να κάνει με ανθρώπους συνεργάτες και έτσι θα τους έλεγα εγώ. Ήταν τότε ξακουστά τα κεραμοποιεία του Μπαλατσού που απασχολούσε τότε γύρω στους 100 υπαλλήλους.

[02:24- 03:22] Και ήταν μια διαδικασία η οποία ξεκινούσε από το χωράφι, από εκεί δηλαδή, που έπαιρναν το χώμα, το οποίο χρειάζεται μια επεξεργασία όταν το φέρναμε στα κεραμαριά, εκεί που είχαμε μεγάλα στέγαστρα, όπου μέσα στεγάζονταν οι μηχανές. Ήταν και χώρος όπου γίνονταν οι αποξηράνση, θα έλεγα των καλούπιών που βγαίνουν από τις μηχανές, γιατί όταν έβγαιναν από τις μηχανές έβγαιναν σε ένα πράγμα σαν, πώς να σου το πω τώρα, σαν ένα βιβλίο μεγάλο, στα 2 χιλιοστά περίπου πάχος ή λάσπη, εκεί υπήρχαν, σαν θα έλεγα, στα σημερινά ξηραντήρια, τα οποία έβγαιναν από τη μηχανή που το έβγαζε σαν πλάκα και το πηγαίναμε στη χειροποίητες μηχανές, οι οποίες είχαν ορισμένα καλούπια και εκεί ανάλογα με το κεραμίδι που φτιάχναμε, είχαμε και το καλούπι.

[03:23 -04:08] Έτσι ήταν χειροποίητες, ήταν κάτι μεγάλες πλάκες, οι οποίες ήταν τα καλούπια που έγραφαν την επωνυμία και θα φεύγε και κεραμίδι που έγραφε την επωνυμία πάνω από τον Μπαλατσός Νικόλαος ή Μπαλατσός Αθανάσιος και εκεί κατέβαινε μία πλάκα χειροποίητη με μία μεγάλη τροχαλία, έπεφτε απάνω το καλούπι, στο τετράγωνο αυτό της λάσπης και πατούσε απάνω, έβγαινε το καλούπι και από εκεί το παίρναμε με ειδικές σέσουλες και το έβαζαν σε τελάρα όπου εκεί τα έβαζαν για να αποξηρανθούν γιατί δεν υπήρχαν τότε ξηραντήρια, γιατί σήμερα υπάρχουν ξηραντήρια για να βγει το τούβλο, το

κεραμίδι. Υπήρχαν ειδικά ξερανήρια που έπαιρναν και πάνω αυτόματα πήγε μέσα στον φούρνο και τα έβαζαν κατευθείαν κάτω.

[04:09-04:50] Τότε δεν υπήρχαν αυτά, υπήρχε μία διαδικασία γρηγορότερα, πέρναμε το χρώμα, ειδικά χρώματα τα οποία ήταν στα χωράφια της περιοχής εδώ και είχαμε πάρα πολύ καλό χρώμα γιατί για να γίνει το κεραμίδι πρέπει να υπάρχει χρώμα ειδικό. Να είναι αμμώδες, να μην έχει μέσα πέτρες γιατί οι πέτρες ή ασβεστόλιθες όταν υπήρχε μέσα στο κεραμίδι δημιουργούσε θέμα στο ψήσιμο γιατί όταν ψήνονταν μέσα το κεραμίδι στα καμίνια που είχαμε τα παλιά αυτό γίνονταν ασβέστη και με τον καιρό όταν το βάζανε πάνω στη σκεπή με την παγωνιά ή με το κρύο ή με τη βροχή έλιωνε και δημιουργούσε τρύπες στο κεραμίδι οπότε το κεραμίδι ήταν άχρηστο.

[04:51 -05:34] Γι' αυτό λοιπόν από τη διαδικασία που το παίρναμε από το χωράφι και το φέρναμε στο εργοστάσιο εκεί που είχαμε τις εγκαταστάσεις υπήρχαν μεγάλα πλυντήρια, μεγάλα πλυντήρια το οποίο ρίχναμε μέσα στην αρχή γίνονταν χωρίς πλυντήρια παίρναν τη λάσπη με τσαπιά, την γυρνούσαν, την έκαναν να είναι σαν πηλός γιατί ήταν μια διεργασία τέτοια πρώτα αφού την ανακάτευαν μαζί διάφοροι εργάτες τη λάσπη μετά παίρναν και την πατούσαν ώστε να δουλευτεί η λάσπη να γίνει πηλός καθαρός και μετά την πηγαίναμε να την πάμε είτε στη μηχανή την πρέσα είτε στις χειροποίητες μηχανές που είχαν το καλούπι και έβγαζαν το κεραμίδι.

[05:35 -07:03] Μετά μπήκε το πλυντήριο, ήταν ειδικά πλυντήρια που 'ρίχναν μέσα το νερό για να μείνει κάτω οι πέτρες και οι ασβεστόλιθοι έφευγε από πάνω το νερό μαζί με τη λάσπη και πήγαινε στις ειδικές στέρνες. Εκεί στις ειδικές στέρνες κάθονταν η λάσπη κάτω, η καθαρή λάσπη πλέον και από εκεί την παίρνανε ώστε να την επεξεργαστούν και να την πάνε σιγά σιγά να την πατήσουνε ξανά μετά να τη δουλέψουν μαζί με τα τσαπιά οι εργάτες και να την πατούσαν με τα πόδια ύστερα για να μαλακώσει οπότε την έπαιρναν σε μεγάλους σβόλους θα λέγαμε και την πήγαιναν στην πρέσα, οπότε στην πρέσα εκεί υπήρχε ειδικός κοχλίας ο οποίος την έπαιρνε και την πήγαινε στο καλούπι. Το καλούπι μπροστά ανάλογα τι κεραμίδι βγάzaμε υπήρχε ο κόφτης πρώτα γιατί δεν θα μπορούσε να βγεί , γιατί το καλούπι μπορεί να έβγαζε ένα συνεχές κεραμίδι αλλά όμως εκεί υπήρχε ο κόφτης που πήγαινε πέρα δώθε και έκοβε με ένα σίρμα, έκοβε την καθορισμένη γιατί ήταν καθορισμένος ο κόφτης να κόβει την καθορισμένη απόσταση που χρειάζεται το κεραμίδι γιατί ειδάλλως θα έβγαине ένα κεραμίδι συνεχώς. Πήγαινε πέρα δώθε και έκοβε το κεραμίδι όπως ήταν ακριβώς κομμένο το καλούπι για να είναι ακριβώς τα ίδια όλα, στην ίδια γραμμή, να είναι διαμετρημένα όλα ίδια να μην είναι ούτε ένα μεγαλύτερο ούτε ένα μικρότερο.

[07:05-07:09] **Σ.Ν.** Πόσες ώρες, πόσο χρόνος απαιτούνταν για να γίνει όλη αυτή η διαδικασία;

[07:10 - 08:38] **Μ.Ν.** . Κοιτάξτε να δείτε η διαδικασία, τη μία μέρα ξέρω εγώ, μία με δυο μέρες, μία μέρα γίνονταν το πλύσιμο της λάσπης, πήγαινε μέσα στις στέρνες, τις ειδικές στέρνες που έπρεπε να καθίσει η λάσπη κάτω, να φύγει το νερό και να πάρουμε το καθαρό υλικό από εκεί ώστε να μπορέσουμε από εκεί να πάρουμε τη λάσπη την καθαρή έπαιρνε μια διαδικασία αναλόγως, αυτό έπαιζε σημασία και ο καιρός όταν ήταν καλός ο καιρός, μπορούσε να καθίσει το νερό κάτω ή να βγάzaουμε το νερό από μέσα και αναλόγως με το καιρό αν υπήρχε υγρασία δεν μπορούσαμε να πάρουμε. Αυτό συνήθως γίνονταν το καλοκαίρι γιατί όταν έπιαναν το χειμώνα και το φθινόπωρο ήταν δύσκολο για εμάς να κάνουμε την επεξεργασία της λάσπης ή να στεγνώσει μέσα το υλικό ώστε να μπορέσουμε να το πάρουμε στα καμίνια. Άρα λοιπόν όλη αυτή η διαδικασία γίνονταν το καλοκαίρι συνήθως.

Και έπαιρνε... αναλόγως, μία και δυο μέρες, μία μέρα το πλύσιμο, μία-δυο μέρες ξέρω εγώ για να καθίσει ο πηλός κάτω και να γίνει η διεργασία οπότε έπαιρναν κάποιες μέρες. Αυτό εξαρτόταν είπαμε αναλόγως του καιρού. Αν ήταν καλός ο καιρός και είχε ήλιο και... Τότε ήταν πιο καλύτερα, ήταν πιο... γίνονταν πιο εύκολα η διαδικασία. Καταλάβατε; γι' αυτό δεν μπορούμε να καθορίσουμε τις μέρες. Αυτό εξαρτιόταν από τον καιρό, να ήταν καλός ο καιρός, γιατί αν έβρεχε παραδείγματος χάριν υπήρχε θέμα, υπήρχε πρόβλημα, αυτό.

[08:41-08:44] **Ψ.Φ.** Μία λεπτομέρεια δεν έχουμε αναφέρει που έδρευε ακριβώς η κεραμοποιεία.

[08:44 -09:11] **M.N.** Η επιχείρηση έδρευε στη περιοχή που λέγονταν τα Κεραμαριά. Ήταν ακριβώς στην οδό Βυτουμά πηγαίνοντας τον δρόμο για το ποτάμι, σήμερα είναι η οδός Βυτουμά. Δεξιά ήταν τα καμίνια και πιο παρακάτω ήταν τα καμίνια του Χουχουρέλου και πιο παρακάτω ήταν του Παπαναστασίου ήταν παλιά. Ήταν κοντά όλες αυτές οι επιχειρήσεις που έκαναν τότε τα κεραμίδια και τα τούβλα.

[09:12-09:14] **Ψ.Φ.** Και τα υλικά ήταν από...

[09:15 - 09:45] **M.N.** Τα υλικά ήταν από την περιοχή μας εδώ, η οποία είχε πάρα πολύ καλό υλικό, γιατί ήταν καθαρά στην περιοχή π.χ. του Μιράη, όλες αυτές οι πλαγιές είχαν πάρα πολύ καλό χώμα, αλλά και όμως και τα χωράφια κάτω εδώ στην περιοχή μας που είναι πριν την Ποταμιά, υπήρχε πάρα πολύ καλό υλικό, δηλαδή που και γι' αυτό και ευδόκησαν οι επιχειρήσεις αυτές των κεραμοποιείων στην περιοχή εδώ.

[09:50 - 10:02] **Ψ.Φ.** Τα πήγαινε καλά η επιχείρηση, έτσι. Δηλαδή...

[09:53- 10:21] **M.N.** Η επιχείρηση πήγαινε πάρα πολύ καλά και πήγαινε τότε καλά γιατί ήταν κάτι πρωτόγνωρο για την περιοχή και είχε τότε πάρα πολλή δουλειά γιατί είχε γίνει ο σεισμός στο Βόλο και τροφοδοτούσαν από εδώ τα κεραμίδια στην περιοχή του Βόρου και όχι μόνο, έτσι; Στην περιοχή της Θεσσαλίας ήταν η εποχή που ευνόησε τότε με το σεισμό του Βόλου και υπήρχε μεγάλη ζήτηση στο υλικό.

[10:24 - 10:27] **Σ.Ν.** Ποια άλλα επαγγέλματα υπήρχαν εκείνη την εποχή;

[10:28- 10:37] **M.N.** Εκείνη την εποχή στην περιοχή... όσον αναφορά μόνο για την κεραμοποιεία ή και για άλλες επιχειρήσεις;

[10:38 - 10:44] **Σ.Ν.** Γενικότερα, ποια ήταν τα επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη ζήτηση και είχαν...

[10:45-11:16] **M.N.** Εγώ θυμάμαι τότε επειδή υπήρχαν και ζώα τότε που είχαν σαμαροποιείο, σαμαράδικο έφτιαχναν σαμάρια δηλαδή, και είχε συναφή σχέση με το επιχειρείν της τότε εποχής εδώ πέρα γιατί ήταν με ζώα έτσι; και είχαν πρωτεύοντα ρόλο τότε αυτά τα επαγγέλματα. Αυτό όσον αφορά για την εποχή εκείνη.

[11:19 - 11:24] **Σ.Ν.** Υπήρχε δυνατότητα να σπουδάσει ο κόσμος κάποιο επάγγελμα ή... ;

[11:25-12:44] **M.N.** Κοιτάξτε να δείτε, το επάγγελμα... εγώ θα πάρω παράδειγμα τη δικιά μας τη δουλειά. Ήταν αυτό πήγαινε από γενιά σε γενιά. Για να το σπουδάσεις το μάθαινες στην πράξη δηλαδή έπρεπε να έρθει κάποιος, υπήρχαν δηλαδή άνθρωποι οι οποίοι δούλευαν χρόνια στα Κεραμοποιεία, οι οποίοι είχαν μάθει τη δουλειά και ήταν οι προφέσορες τότε της

εποχής εκείνης. Ήταν δηλαδή, ήξεραν καλύτερα και από τα αφεντικά να κάνουν τη δουλειά. Έτσι; Με το χρόνο που δούλευαν συνέχεια αυτή τη δουλειά είχαν μάθει, παραδείγματος χάριν θα αναφέρω τον Βασίλη τον Σακελλαρίδη, οποίος τότε τον θυμάμαι εγώ... ήταν αυτός που δούλευε τη χειροποίητη μηχανή. Ο Βασίλης ο Σακελλαρίδης ήταν ένας, πάρα πολύ καλός παιδί, πάρα πολύ καλός άνθρωπος δούλεψε πάρα πολλά χρόνια στην επιχείρησή μας. Και μετέπειτα στο ασβεστοκάμηνο που κάναμε, που καίγαμε τον ασβέστη και τον είχαμε από το Κεραμοποιείο. Ήξερε πάρα πολύ καλά τη δουλειά αυτή. Ήταν αυτός που δούλευε τη μηχανή τη χειροποίητη, που έκανε τα χειροποίητα τα γαλλικά, αυτά τα κεραμίδια. Και αυτό βέβαια πήγαινε από γενιά σε γενιά και αυτοί που είχαν όρεξη να μάθουν γιατί ήταν μια δύσκολη δουλειά. Και τότε έτσι και άλλως δεν υπήρχαν πολλές δουλειές να πάει ο κόσμος να δουλέψει. Ήμασταν οι πρωτεργάτες της εποχής εκείνης.

[12:45 – 13:14] Και γι' αυτό πέρασαν πάρα πολύς κόσμος, ο οποίος μετέπειτα με την μετανάστευση βρέθηκαν στο εξωτερικό, στην Αυστραλία, στην Αμερική, στη Γερμανία και είχαν τότε, ήξεραν μετά από πολλά χρόνια, πήγε ο πατέρας μου, ξέρω εγώ, στην Αυστραλία, συνάντησε αυτούς τους ανθρώπους οι οποίοι δούλεψαν σε εμάς εκείνα τα χρόνια τα δύσκολα, στην Κεραμοποιεία και τους γνώρισε και μιλήσαν και θυμήθηκαν όλα τα παλιά τότε. Μόλις άνοιξε το εξωτερικό για να φύγουνε τότε οι μετανάστες να βρουν μια καλύτερη ζωή στο εξωτερικό.

[13:15 - 13:19] **Σ.Ν.** Θα ήθελα να μας πείτε ακριβώς την χρονική περίοδο που ευδοκίμησε η δουλειά σας;

[13:21 - 13:54] **Μ.Ν.** Εμείς την Κεραμοποιεία την είχε ο παππούς μου πριν το 1970, πριν το 1970 και πολλά χρόνια πριν. Εγώ επειδή είμαι γεννημένος το 1964 και επειδή εκεί μεγάλωσα, δεν μπορώ να θυμηθώ ακριβώς πότε ξεκίνησαν. Ξέρω όμως ότι ήταν πριν το 1970. Πριν το 1970, το 1964, το 1967 και πριν και πολλά χρόνια πριν είχαμε ανοίξει την Κεραμοποιεία.

[13:56 - 13:58] **Ψ.Φ.** Ποια χρονολογία περίπου;

[13:59- 14:07] **Μ.Ν.** Εμείς κρατήσαμε τα καμίνια μέχρι το 1968, 1969 εκεί περίπου. Που φτιάχναμε τα κεραμίδια.

[14:08 - 14:10] **Ψ.Φ.** Και η ασβεστοποιεία πότε άνοιξε μετά από αυτό;

[14:11- 14:53] **Μ.Ν.** Η ασβεστοποιεία άνοιξε το 1973 εκεί περίπου. 1972-1973. Ήταν ένα άλλο επάγγελμα που εξάσκησε η οικογένειά μας, η οποία ήταν μια άλλη διαδικασία. Είχε τότε μεγάλη ανοικοδόμηση και επειδή ο ασβέστης ήταν το κύριο υλικό της κατασκευής των κτιρίων, για αυτό είχε πάρα πολύ μεγάλη ζήτηση και από εκεί ήταν που εξελιχθήκαμε και φτάσαμε σε ένα σημείο πολύ μεγαλύτερο οικονομικά, μας βοήθησε για να ανεβούμε οικονομικά αυτή η επιχείρηση της ασβεστοποιείας μετά την κεραμοποιεία.

[14:54- 15:48] Βέβαια υπάρχουν στοιχεία, τα οποία θα προσκομίσω, θα βγάλω φωτογραφίες και θα φέρω εδώ για να τα βλέπουν οι επόμενες γενιές. Είναι οι χειροποίητες μηχανές, είναι οι μηχανές οι παλιές, οι λίστερ αν θυμάμαι καλά, είναι η πρέσα που υπάρχουν αυτή τη στιγμή. Δεν ξέρω αν μπορέσουμε να βρούμε φωτογραφίες με τα στέγαστρα που υπήρχε. Ήταν ένας τεράστιος χώρος που έμπαιναν εκεί πέρα τα κεραμίδια από κάτω ή το καλοκαίρι που τα βγάzaμε έξω στην πλατεία για να στεγνώσουν γιατί δεν υπήρχαν τότε ξηραντήρια και ένας μεγάλος στεγασμένος χώρος, όπου εκεί τα βάζαμε σε ειδικά τελάρα τα οποία έμπαιναν

το ένα πάνω στο άλλο με μικρές προεξοχές και μέσα σε τελάρα μικρά για να μπορούμε να τα παίρνουμε με σέσουλα ή στα τελάρα πάνω να τα βγάζουμε και να τα βάζουμε στον χώρο που ήταν να τα ψήσουμε.

[15:48 – 17:19] Γιατί ξέχασα να σας πω ότι υπήρχε η διαδικασία του ψησίματος έτσι; Είχαμε καμίνια, τα οποία τα καίγαμε με σκίζες. Έμπαιναν τα κεραμίδια όπως ήταν θα έλεγα σαν να περνούσαν από ξηραντήρια και με φυσικό τρόπο θα τοποθετήσαμε μέσα τα γαλλικά κεραμίδια αφού πρώτα κάτω στην πρώτη στρώση βάζαμε τούβλα για να μην υπάρχει μεγάλη πύρα γιατί δημιουργούσε μεγάλες θερμοκρασίες. Οπότε μέσα στο καμίνι βάζαμε πρώτα μία σειρά από τούβλα κάτω και μετά τοποθετούσαμε με σειρά τα γαλλικά κεραμίδια ώστε να ψηθούν. Η διαδικασία του ψησίματος ήταν 24 ώρες. Το ψήσιμο γίνονταν με ξύλα. Ήταν ειδικά χτισμένα. Ήταν χτισμένα γύρω γύρω τα κεραμίδια και από κάτω, αφού ήταν ένας χώρος ο οποίος περνούσε φωτιά από μέσα, ειδικός χώρος για να φέρνει φωτιά από κάτω από τα καμίνια, αφού κάναμε την πρώτη στρώση με τούβλα ήταν σε θολωτό χαμηλά κάτω και εκεί που γίνονταν ήταν οι γεμιστές, όπως ήταν οι γεμιστές ξέρω εγώ στα πυροβόλα, εκεί ήταν γεμιστές για τα καμίνια. Ειδικός χώρος ήταν σε στυλ V και από εκεί έβαζαν μέσα τα ξύλα και κρατούσε η διαδικασία του ψησίματος 24 ώρες. Για να μπορέσουμε ύστερα από ψήσιμο τα βγάζαμε ξανά έξω και ήταν έτοιμα για την πώληση, το υλικό για την πώληση.

[17:23 - 17:29] **Ψ.Φ.** Γινόταν και εξαγωγές από την κεραμοποιεία σας, κι αν είναι σε ποιες χώρες;

[17:30-18:50] **M.N.** Σε εξαγωγές, όχι δεν είχαμε εξαγωγές. Δεν είχαμε εξαγωγές, δεν είχαμε φτάσει στο σημείο αυτό. Ήταν... θα λέγαμε τοπικού χαρακτήρα για τη Θεσσαλία. Θα μπορούσε να αναπτυχθεί όπως... Και γι' αυτό βλέπουμε στην περιοχή μας αναπτυχθήκανε πάρα πολλές κεραμοποιείες και... Όπως ήταν η αδερφοί Μιτσάρη στα Τρίκαλα μετά από μας. Που έγινε η εξέλιξη με περιστρεφόμενα κεραμίδια, με περιστρεφόμενα ξηραντήρια και μπήκαμε στην καινούρια τεχνολογία που δεν ακουμπούσε πλέον χέρι. Αλλά όμως ήταν... ήταν... οι διάδοχοι πλέον που έφεραν την καινούργια τεχνολογία. Και γι' αυτό υπάρχουν και σήμερα οι αδερφοί Μιτσάρη που έχουν την παραγωγή των τούβλων. Αλλά όμως μετά πήγαμε στη μεγάλη παραγωγή, στην εξέλιξη και δημιουργήθηκαν μεγάλες βιομηχανίες στη Λάρισα και έβγαζαν σε μεγάλη γκάμα και μεγάλη ποσότητα. Αυτοματοποιημένη. Ωστε... Γιατί είχαν αλλάξει πλέον οι εποχές. Είχαμε μπει στη καινούργια εποχή που δημιουργήθηκαν διάφορες μηχανές, αυτόματες. Ξηραντήρια γρήγορα, σύγχρονα ώστε να ανταπεξέλθουν στη νέα τάξη πραγμάτων που είχε δημιουργηθεί όσον αφορά τα κεραμίδια και τα τούβλα.

[18:57 – 19:00] **M.N.** Ένα άλλο επάγγελμα που εξάσκησε η οικογένειά μας ήταν τις ασβεστοποιίας.

[19:01 - 19:13] Ήταν την εποχή το 1972 που αφού σταματήσαμε την κεραμοποιία ξεκινήσαμε μία άλλη δουλειά, την ασβεστοποιία.

[19:14- 19:34] Η ασβεστοποιία ήταν και αυτή ένα ειδικό ο ασβέστης που χρησιμοποιούνταν πάρα πολύ τα χρόνια εκείνα και ακόμα και σήμερα βέβαια, οι οποίες δεν υπήρχαν τότε. Ήμασταν οι πρωτεργάτες εμείς και ο Τσαρουχάς που ξεκινήσαμε την παραγωγή ασβέστη.

[19:35 - 19:50] Η παραγωγή ασβέστη ήταν ένα άλλο εγχείρημα που έκανε η οικογένειά μας σε μια εποχή που είχε μεγάλη πέραση, υπήρχε ανοικοδόμηση, πάρα πολύ μεγάλη ανοικοδόμηση και εκεί ξεκινούσε άλλη διαδικασία.

[19:51- 21:33] Τα καμίνια προϋπήρχαν από πολλά χρόνια που τα είχαν παλιά οι παππούδες μας. Τα καμίνια ήταν χτισμένα, το ύψος.. ήταν ένα κομμάτι γύρω στα 2 μέτρα κάτω από τη γη σε σύστημα θολωτό. Ξεκινούσε δηλαδή ένα πράγμα, πώς να σας το πω, όπως είναι ένα ανθοδοχείο που κάτω είναι φαρδύ και σιγά σιγά απάνω μαζεύει και σαν καπνοδόχος. Όπως θα λέγαμε ξεκινούσε φαρδύ κάτω και απάνω σιγά σιγά έκλεινε αν ξεκινούσε ξέρω εγώ κάτω στα 7 μέτρα, απάνω ανέβαινε γύρω στα 5 μέτρα. Έκλεινε απάνω το καμίνι. Το καμίνι ήταν χτισμένο με πέτρα, αγριόπετρα. Αυτή η αγριόπετρα ήταν μια πέτρα η οποία ήταν στην περιοχή εδώ, ή ρεματόπετρα, η οποία είναι χτισμένη και τα μοναστήρια το Μετεώρων από αυτήν την πέτρα. Και γιατί ήταν; ποιος ήταν ο λόγος που φτιάχναν τα καμίνια με τέτοια πέτρα; Ήταν πάρα πολύ σκληρή, ήταν γρανιτέ, άντεχε σε μεγάλες θερμοκρασίες και γι' αυτό βλέπουμε τα μοναστήρια των Μετεώρων ήταν και οι εκκλησίες οι παλιές, εδώ στην περιοχή των Μετεώρων, με την πέτρα αυτή τη ρεματήσια η οποία ήταν πάρα πολύ σκληρή, άντεχε στον χρόνο, άντεχε στις θερμοκρασίες και άντεχε και στη φθορά του χρόνου. Και ήταν ένα υλικό το οποίο είχε πύρα, ήταν χτισμένο το καμίνι και επειδή απαιτούνταν πάρα πολύ μεγάλες θερμοκρασίες μέσα στο καμίνι, γι' αυτό είχαν τόσο προνοήσει οι παλιότεροι, που τα καμίνια αυτά έφεραν τη συγκεκριμένη πέτρα.

[21:34 – 22:50] Το καμίνι πώς χτίζονταν και τι υλικό είχε το καμίνι μέσα; Η πέτρα την πέρναμε από την περιοχή του Βλοχού. Ήταν η ασβεστόπετρα. Η ασβεστόπετρα στην αρχή... Την φέρναμε σε μεγάλους όγκους, τεράστιους όγκους, γιατί τότε δεν υπήρχε σπαστήρας στα συγκεκριμένα εργοστάσια που την πέρναμε, οπότε έρχονταν σε μεγάλους όγκους και εκεί τη σπάζαμε με τις βαριές και δημιουργούσαμε τα συγκεκριμένα κλειδιά. Έτυχε να έχω την τύχη να δουλέψω 7 χρόνια μαζί στα καμίνια, πρόλαβα και δεν θέλω να φέρω εδώ πέρα τα ονόματα των ανθρώπων αυτών που δούλεψαν στα καμίνια, τον Παναγιωτάκο τον Δημήτρη που ήταν από το Καστράκι, ένας από τους μεγαλύτερους αρχιμαστόρους της εποχής αυτής, τον Αλέκο τον Σδώνα και τον Γιώργο τον... Διαφεύγει το όνομά του τώρα... Από την Καλαμπάκα εδώ ο Γιώργος, δεν το θυμάμαι τώρα, ας με συγχωρέσει για το όνομα, μαζί με τον Βάιο, ένας Βάιος ο οποίος ήταν από τα Τρίκαλα, οι οποίοι ήταν... οι αρχιμαστόροι που ήξεραν τη δουλειά και σιγά σιγά έμαθα και εγώ τη δουλειά αυτή, επειδή δούλεψα 7 χρόνια μαζί τους.

[22:51 – 24:05] Η δουλειά αυτή.. πώς γίνονταν οι πέτρα; Ξεκινούσαμε το χτίσιμο της πέτρας, βάζαμε τα κλειδιά πρώτα, κάναμε ειδικές οπές στο ξεκίνημα κάτω που χτίζαμε την πέτρα, ώστε να μπορεί να μπαίνει η φωτιά από κάτω, κάναμε και το κλείναμε με έναν θόλο, ήταν τα συγκεκριμένα κλειδιά. Φτιάχναμε ένα θόλο γύρω στα 2,5 μέτρα, θόλο χτιστό με πέτρα, όπως γίνονταν τους θόλους της εκκλησίας, σιγά σιγά, με διάφορα χοντρές πέτρες για να φτιάξουν τα κλειδιά και σιγά σιγά κλείναμε το θόλο πάνω με ειδική μαστοριά θα έλεγα, κλείναμε το θόλο στα 2,5 μέτρα περίπου, 2,5 μέτρα περίπου με τρία (3), το κλείναμε και από εκεί βγαίναμε έξω, αφού κτίζαμε μέχρι σε ένα σημείο για να το κλείσουμε, φεύγαμε από μέσα γιατί ήταν σε βάθος μέσα 2 μέτρα, βγαίναμε απ' έξω και κτίζαμε το θόλο πλέον από την έξω μεριά γιατί έπρεπε να το κλείσουμε πρώτα ώστε από εκεί να μπει η φωτιά, να παίρνει το καμίνι μέσα, να παίρνει το καμίνι μέσα, που θα έμπαινε η φωτιά μέσα ώστε να δώσει την πυρά όλη, γιατί από το διάστημα των 2 μέτρων μέχρι, ξέρω εγώ, τα 9 μέτρα που ήταν εδώ το καμίνι, έπρεπε να το κλείσουμε όλο αυτό με πέτρα μέσα.

[24:06 – 24:54] Οπότε και για να το βάλουμε μπροστά, για να μπει μπροστά το καμίνι, στο θόλο μέσα βάζαμε ξακρίδια. Το κτίζαμε μέχρι επάνω με ξακρίδια ώστε να ανεβαίνουμε ψηλά, πιο ψηλά, πιο ψηλά, πιο ψηλά, πιο ψηλά και μόλις φτάναμε στα δύο (2) μέτρα και βάζαμε τα ξακρίδια να είναι σαν πάτωμα θα λέγαμε για να ξεκινήσει η φωτιά μέσα στο καμίνι και μετά να αρχίσουμε να ταΐζουμε από την πόρτα, την θολωτή που είχαμε δημιουργήσει πάλι μπροστά, γιατί το καμίνι είχε, είπαμε, ήταν σε καπνοδόχος πάνω και ήταν

κτισμένο όλο γύρω γύρω και μπροστά είχε μία τοξωτή πόρτα κάτω, που ήταν από εκεί και πάνω πάλι κτισμένο. Θα φέρω φωτογραφίες για να το δείτε αυτό πώς ακριβώς ήτανε, για να υπάρξει στην επόμενη γενιά, για να μην ξεχνάνε τα επαγγέλματα αυτά.

[24:55- 26:08] Αφού το χτίζαμε μέσα και βάζαμε τα ξακρίδια, μετά κλείναμε το θόλο απ' έξω, μπαίναμε απ' έξω και κλείναμε το θόλο με μεγάλες πέτρες, τα ονομαζόμενα κλειδιά, γιατί εκεί είχαμε μεγάλη πύρα, μεγάλες θερμοκρασίες, γιατί να μην ξεχνάμε το καμίνι το καίγαμε τέσσερις μέρες και τέσσερις νύχτες, συνεχώς. Οπότε εκεί, επειδή αποκτούμε πάρα πολύ μεγάλες θερμοκρασίες, έπρεπε να βάλουμε πάρα πολύ μεγάλες πέτρες στα κλειδιά του θόλου, ώστε να μην δημιουργηθεί πρόβλημα, γιατί είχαμε πολλές φορές την ατυχία, επειδή πολλές φορές αυτά τα κλειδιά με τις εναλλαγές της θερμοκρασίας μέσα, σπάσαν τα κλειδιά και μας έπεφτε ο θόλος και τότε είχαμε πάρα πολύ μεγάλη ζημιά, γιατί έπρεπε να βγάλουμε την πέτρα όλη αυτή ξανά με τα χέρια έξω, η οποία ήταν γύρω στους εικοσιτέσσερις (24) τόνους περίπου, και να τη βγάλουμε όλη αυτή με τα χέρια ξανά μέσα και να ξαναχτίσουμε ξανά το καμίνι. Οπότε γι' αυτό προσέχαμε να βάζουμε καλά κλειδιά, γιατί από την πύλη που φτιάχναμε το θόλο, έξω μετά αφήναμε ένα κομμάτι, ώστε το χτίζαμε, ώστε να υπάρχει ένα θολωτό η πόρτα, που ξεκινούσαμε και ρίχναμε με ξύλα με τα χέρια μέσα, ώστε να ξεκινήσει το καμίνι.

[26:09 – 27:20] Μετέπειτα, αφού ξεκινούσε το καμίνι καλά, ξέχασα να σας πω ότι αφού κλείναμε το θόλο, μετά βάζαμε πέτρα, τη μία πάνω στην άλλη, με μικρούλες πετρούλες γύρω γύρω και μεγαλύτερη στο κέντρο, γιατί στο κέντρο ήταν μεγαλύτερη φωτιά του θόλου, οπότε εκεί έπρεπε να βάλουμε πιο μεγάλες πέτρες, γιατί αν δεν βάζαμε μεγάλες πέτρες θα δημιουργούσαμε θέμα, γιατί θα έπεφταν κάτω και θα μας έρθει το καμίνι, οπότε βάζαμε χοντρές πέτρες στο κέντρο και να διασκορπίζεται η φωτιά, να σπάει η φωτιά στα πλάγια και να μπορεί να καεί και ο ασβέστης από δίπλα και μέχρι πάνω στο τέρμα, οπότε βάζαμε στο θόλο κοντά πιο μεγάλες πέτρες, μετά πιο παραπάνω βάζαμε μικρότερες και στο πλάι γύρω γύρω βάζαμε πολύ πιο μικρότερες, χαλίκι για να καεί πιο εύκολα ή να κινείται πιο εύκολα, να κλείνει τη φωτιά, να μπορεί να την κλείνει, ώστε να κτυπάει στο κέντρο και να καίγονται η μεγαλύτερες πέτρες στο καμίνι. Την κλείναμε μέχρι πάνω και πάνω-πάνω-πάνω στο τέλος βάζαμε χαλίκι πάλι ώστε να μπορεί να κλείσουν οι οπές, καλά οι οπές, ώστε να μπορεί να μείνει η φωτιά μέσα, χαμηλά και να καούν οι πέτρες ώστε να βγει ο ασβέστης.

[27:21 – 29:32] Αφού κλείναμε, στην αρχή ρίχναμε με τέτοιο πώς το λένε, με ξύλα μέσα το καίγαμε μισή μέρα, μετά κλείναμε την πόρτα, τη μικρή την πορτούλα που είχαμε αφήσει μπροστά, γιατί το θολωτό το χτίζαμε ξανά με λάσπη, την κλείναμε ώστε να τη χτίζαμε μπροστά και μετά αφήναμε ένα κομμάτι που ταΐζαμε μέσα στο καμίνι με ξύλα. Αφού καίγαμε μισή μέρα περίπου με τα ξύλα, μετά κλείναμε και την πόρτα, τη μικρούλα, την υποδοχή που ρίχναμε τα ξύλα μέσα, κλείναμε και με λάσπη όλη την άλλη περιοχή και το κομμάτι αυτό και μετά είχαμε μηχανή τη λαμπροτίνη που είχε με διαπέραση αέρα την μηχανή την είχαμε μακριά σε απόσταση τουλάχιστον 50 μέτρα μακριά με σωληνώσεις κάτω που έφερνε διαπέραση αέρα είχαμε κοντά στην τρύπα που ήταν η υποδοχή του καμινιού είχαμε μια τρύπα κάτω χαμηλά και από κάτω είχε μια τρύπα που πήγαινε το πριονίδι μέσα, μέσα στον θόλο του καμινιού εκεί λοιπόν παίρναμε το πριονίδι από τις περιοχές της βιομηχανίας της ξυλοβιομηχανίας που υπήρχαν τότε στην περιοχή της Καλαμπάκας όπως του δασαρχείου Καλαμπάκας, του ΛΑΠΑ, Καδαράς που είχαν το εργοστάσιο ξυλείας και το εργοστάσιο της Ένωσης αργότερα από εκεί παίρναμε το πριονίδι, το προμηθευόμασταν και έξω από την πλατεία είχαμε τεράστιους όγκους με πριονίδι και με ένα μικρό φορτηγάκι που είχαμε πηγαίναμε το πριονίδι μπροστά στη ποδιά όπως τη λέγαμε εμείς και υπήρχε ένα άτομο εκεί στην τρύπα με τη διαπέραση αέρας που έκανε που ερχόταν από κάτω ο αέρας με

σωληνώσεις τάιζε το καμίνι όπως ήταν το πριονίδι μέσα, ερχόταν ο αέρας από κάτω και το πήγαινε μέσα στον θόλο και εκεί δημιουργούνταν μία... ήταν το υλικό στεγνό και δημιουργούσε μέσα πύρα μεγάλη και ειδικά το πριονίδι του δασαρχείου Καλαμπάκας το οποίο είχε κόλλα μέσα γιατί τότε φτιάχναν τα νοβοπάν στο δασαρχείο Καλαμπάκας και δημιούργησε μια εκρηκτική θα έλεγα ατμόσφαιρα μέσα στον καμίνι και μεγάλη φλόγα και έτσι καίγονταν το καμίνι για τρεις μέρες και τρεις νύχτες τώρα θα μου πείτε πως καταλαβαίναμε εμείς ότι έγινε έτοιμο το καμίνι;

[29:33 – 31:47] Εκεί ήταν μία διαδικασία, ανεβαίναμε στο τέρμα του καμινιού πάνω γιατί ενώ στην αρχή έβγαζε επειδή καίγονταν από το διοξείδιο του άνθρακος μέσα από την πέτρα που καίγονταν η πέτρα έβγαινε πρώτα ένας μαύρος καπνός στην αρχή και μετά σιγά σιγά με το πέρας της μέρας που έρχονταν και στις τρεις μέρες και στις τέσσερις μέρες επειδή αποκτούσε μεγάλες θερμοκρασίες καίγονταν η πέτρα και γίνονταν ασβέστης και απάνω στο καμίνι καταλαβαίναμε ότι έγινε ασβέστης από το γεγονός ότι δεν έγινε πλέον καπνός έβγαινε μόνο φλόγα, η φλόγα η οποία μπορεί να έγινε τρία μέτρα πάνω η φλόγα και φαίνονταν μέσα η πέτρα, έπεφτε το χαλίκι τελείως, κάθονταν κάτω το χαλίκι και γύρω γύρω το χαλίκι έπεφτε κάτω γιατί καίγονταν η πέτρα όπως την είχαμε βάλει και κάθονταν κάτω το καμίνι οπότε μας έδειχνε ότι.. και πέρναμε ένα σίδερο και χτυπούσαμε μέσα με το χαλίκι για να πιάσουμε τις μεγαλύτερες πέτρες που ήταν πάνω από τον θόλο που είχαμε κάνει γιατί έφυγε σιγά σιγά το χαλίκι έφευγε στα πλάγια και σιγά σιγά από τη φλόγα που έφευγε επάνω καίγονταν και το χαλίκι και με ένα σίδερο χτυπούσαμε από πάνω να δούμε αν έγινε ασβέστης. Εάν χτυπούσε ο μάστορας κι εγώ πολλές φορές καταλαβαίναμε από το χτύπημα που κάναμε γιατί είχε ειδικό χτύπο ο ασβέστης που φαίνεται ότι χτυπούσε μέσα μαλακά ενώ αν ήταν πέτρα, χτυπούσε μπαμ μπαμ μέσα και κατάλαβα ότι το καμίνι δεν ήταν έτοιμο οπότε έπρεπε να συνεχίσουμε να το ψήνουμε και μόλις καταλαβαίναμε ότι χτυπούσε μαλακό μέσα τότε καταλαβαίνουμε ότι είχε γίνει το καμίνι, είχε γίνει ο ασβέστης το κλείναμε, λέγαμε το κλείνουμε, το τελειώναμε δηλαδή και το αφήναμε αν ξέρω εγώ τελειώνει πέντε η ώρα το πρωί ανοίγαμε την πόρτα κάτω και ανοίγαμε να πάρει κάπως αέρα να κρυώσει αλλά όμως την άλλη μέρα ύστερα από δύο ώρες ξεκινούσαμε και ανοίγαμε την πόρτα γιατί με τη διαπέραση αέρα που γίνονταν μέσα τον κρύο αέρα, που ανοίγαμε μπροστά την πόρτα έμπαινε αέρας κρύος μέσα ανοίγαμε και την άλλη τη μικρή πόρτα, οπότε έμπαινε αέρας δημιουργούσε ρεύμα και κρύωνε γρήγορα αλλά πολλές φορές επειδή ήταν όπως είναι πυρακτωμένες παίρναμε ειδικά πανιά και το βγάζαμε έξω, τον ντανιάζαμε δίπλα.

[31:48 – 32:59] Γιατί τότε υπήρχε... παλιά δεν υπήρχαν αυτοκίνητα, τον παίρνουνε χύμα και τότε υπήρχε ο Τσαρούχας ο Ηλίας, ο συγχωρεμένος ο οποίος είχε κάρο και πουλούσε την πέτρα τον ασβέστη, πουλούσε από τις γειτονιές γιατί βάρανε τα πεζοδρόμια, το Πάσχα και ασβέστη για τα σπίτια και ήταν και για την οικοδομή αλλά και για το Πάσχα για να βάρουν τα πεζοδρόμια ήταν διαφορετική κουλτούρα που δεν υπάρχει σήμερα και υπήρχαν τότε συγκεκριμένα άτομα όπως ο Τσαρούχας ο Ηλίας και μετέπειτα ο Γιάννης ο Πρέντας με τα άλογα, είχαν άλογα με κάρα το φορτώναμε πάνω και αυτοί βγαίνουν στις γειτονιές και το πουλούσανε ή ο Γιάννης ο Πρέντας ο οποίος ήταν ο μετέπειτα του Τσαρούχα είχε ειδικό κάρο που βάζαμε γιατί φορτώναμε τον πολτό γιατί κάναμε και πολτοποιία μετά, η οποία ήταν μια διαδικασία επεξεργασίας του ασβέστη γιατί παλιά την έβρεχναν και την τελειώναν στις γούρνες, στις οικοδομές μετά όμως για να αποφύγουμε αυτή την διαδικασία που έκαναν για την πάρω να την λιώσω, να στεγνώσει, να καθίσει κάτω η ασβέστη ώστε να είναι έτοιμη να είναι έτοιμη για να χρησιμοποιηθεί για σοφάτισμα, για χτίσιμο δημιουργήσαμε την πολτοποιία.

[33:00- 33:45] Η πολτοποιία ήταν μια άλλη διαδικασία που ξεκινούσε την παίρναμε την ασβέστη γιατί έπρεπε να εκσυγχρονιστούμε και επειδή δεν μπόρεσε να πάει αυτή τη δουλειά να πηγαίνουν να λιώνουν την ασβέστη ξέρω εγώ στις οικοδομές έβαζαν σε άμμους μεγάλους μέσα νερό ή σε διάφορες μικρές τσίγκινες υποδοχές που τις είχαμε φτιάξει με διάφορα βαρέλια και την έπηζαν μέσα εκεί με νερό και την άφηναν ύστερα έξω να πάει μέσα στον άμμο ώστε να επεξεργαστεί εκεί πέρα να καθίσει για κάποιες μέρες και να είναι έτοιμη ύστερα όπως κόβεται το γιαούρτι θα έλεγα για να την πάρουν να τη χρησιμοποιήσουν την άφηναν μέσα στον άμμο να επεξεργαστεί για λίγο καιρό και μετά την έπαιρναν όπως κόβεται το γιαούρτι και την έριχναν μέσα στην πετονιέρα για να φτιάξουν το χαρμάνι για να κάνει το σοφάρισμα ή να κάνει το χτίσιμο μαζί με τον άλλο.

[33:46- 36:25] Τότε επειδή είδαμε ότι αυτό δεν μπορούσε να συνεχιστεί και έπρεπε να εκσυγχρονιστούμε φτιάξαμε πλυντήριο το οποίο εκεί ήταν η μητέρα μου η οποία έλιωνε... στην αρχή το κάναμε χειροποίητο ήταν ας πούμε μια μεγάλη θα έλεγα σαν καρότσα που είχε ένα μικρό πλυντήριο εκεί πέρα που έφερνε γύρω το νερό και τραβούσε σιγά σιγά την ασβέστη μέσα εκεί έλιωνε η ασβέστη και έφευγε με διάφορα με ένα αυλάκι το οποίο οδηγούσε σε μεγάλες γούρνες, οι οποίες στην αρχή ήταν μικρές γιατί δεν είχαν πάρει τα μηχανήματα ώστε να μπορούμε να την φορτώσουμε με μηχανήματα με γεραμούς, στην αρχή ήταν χειροποίητη [χειρωνακτικά] με το φτυάρι ερχόταν τα κάρα είχε ειδική υποδοχή στο κάρο και την φορτώναμε με το φτυάρι ή με βαρέλια μετέπειτα όταν είχαν τα τρίκυκλα τότε που ήταν τα παράλληλα τα τρίκυκλα που είχαν όπως ο Γιάννης ο Πρέντας ο οποίος έβαζε βαρέλια πίσω την φορτώναμε στα βαρέλια με τα χέρια με το φτυάρι αλλά μετά έπρεπε και εκεί να εκσυγχρονιστούμε οπότε φτιάξαμε μεγάλες γούρνες στα 10 μέτρα βάθος όπου πήγαινε εκεί πέρα η ασβέστη πήραμε γερανό ο οποίος ήταν ειδικός με συρματόσχοινα και είχε ειδική αχιβάδα κάτω και είχαμε ειδικά φορτηγά που φόρτωναν μόνο τον πολύ ασβέστη και από εκεί το φορτώναμε ον πολύ ασβέστη πάνω στα φορτηγά και πηγαίναμε στις οικοδομές όπου είχαν έτοιμο τον άμμο την αδειάζαμε με την ανατροπή και δεν γίνονταν η διαδικασία αυτήν η παλιά που ήταν και χρονοβόρα και δεν έγινε καλής ποιότητας η ασβέστη γιατί με το πλυντήριο που κάναμε έγινε η ασβέστη σαν γάλα κάτω γιατί υπήρχαν διάφορες σίτες οι οποίες εκεί κάθονταν και η τελευταία πετρούλα και εκεί δημιουργούταν το θέμα γιατί αν έφυγε μια πετρούλα με ασβέστη τότε στις αρχές που δεν ξέραμε τη διαδικασία της επεξεργασίας μπορούσε να πάει στο σοφάρισμα και με το πότισμα που μπορεί να έκανε μετέπειτα να το σοφάρισαν έμεναν μικρά κομμάτια με ασβέστη η οποία ήταν άλιωτη γιατί για διάφορους πολλούς λόγους επειδή τραβούσε γρήγορα για να βγάλουμε μεγάλες ποσότητες ή δεν είχαμε στραγγιστήρια να τις στραγγίσουμε σίτες δηλαδή για να μην μένει κάποιο μικρό κομματάκι αυτές μπορούσαν να δημιουργήσουν πρόβλημα στο σοφάρισμα και μετέπειτα που έμπαινε μέσα, αυτές με την υγρασία που έπαιρναν έσκαζαν και έσκαζαν μετά στο σοφάρισμα ή στο ελαιόχρωμα και δημιουργούνταν πάρα πολύ μεγάλη ζημιά, δημιουργούσαν τότε προβλήματα και τότε, οπότε αναγκαστήκαμε να βάλουμε συγκεκριμένες σίτες ώστε να περνάνε από διάφορες σίτες όπως είναι το γάλα που περνούσε αν έφευγε καμία πετρούλα με ασβέστη έμενε πάνω εκεί και οπότε έφευγε κάτω για να πάει μέσα στις στέρνες τις μεγάλες έφευγε σαν γάλα κάτω.

[36:26 – 38:25] Εκεί κάθονταν για κάποιες μέρες το καλοκαίρι ήταν πιο εύκολο γιατί μπορούσαν να καθίσουν ξέρω εγώ 20 μέρες μέσα στις μεγάλες γούρνες εκεί κάθονταν το νερό κάτω και εκεί γίνονταν όπως είναι το γιαούρτι σαν αλοιφή την έπαιρνε ο γεραμός με ειδικούς αχιβάδες φορτωτής με συρματόσχοινα και την φόρτωνε πάνω σε ειδικά αυτοκίνητα και την μετέφεραν στις οικοδομές αυτή ήταν η μετέπειτα δουλειά μας που κάναμε με την ασβεστοποιία και αυτή είχα την τύχη να δουλέψω 7 χρόνια μαζί με τους συνεργάτες τότε και αδερφούς για μας και είναι τιμή να τους αναφέρω γιατί για μας δεν ήταν οι εργαζόμενοι ήταν

οι άνθρωποι μας που μας ανέδειξαν και ήταν ένα κομμάτι της ζωής μας για αυτούς και γι' αυτό τους μνημονεύω για να τους θυμάται και οι επόμενες γενιές, λοιπόν και ένα μεγάλο ευχαριστώ όλους αυτούς που εργάστηκαν για μας [συγκινείται..] αυτό... ήταν τιμή για μας που μας τίμησαν και μας έφτιαξαν ψηλά αυτό τους ευχαριστώ όλους και εύχομαι πάντα οι επόμενες γενιές που θα υπάρχουν να τα βλέπουν αυτά και να ξέρουν ότι ένας, μία επιχείρηση για να αναδειχθεί θέλει εργατικότητα θέλει καλό προϊόν και θέλει τιμιότητα στη συναλλαγή ώστε να μπορεί αυτή η επιχείρηση να επιζήσει και θα ήταν ένα μήνυμα για τη νέα γενιά ότι πρέπει να δουλέψουν σκληρά ώστε να μπορέσουν να αναδειχθούν σε όποιο τομέα και να ακολουθήσουν χρειάζεται δουλειά συστηματική και με πείσμα με αγάπη προπαντός και τιμιότητα για να μπορέσουν να φτάσουν κάποιοι ψηλά αυτό. Ευχαριστώ.

[38:26-38:32] **Ψ.Φ.** Θα θέλαμε και μία μικρή διευκρίνηση. Αναφέρετε πριν για ξακρίδια. Μου είχε μείνει η απορία τι είναι τα ξακρίδια;

[38:33-40:05] **M.N.** Τα ξακρίδια ήταν τα υπολείμματα από την επεξεργασία των εργοστασίων της ξυλείας. Τι γίνεται τα ξακρίδια ήτανε για να βγει πιστή ξυλεία γυρνούσαν τα κούτσουρα που έφεραν από την περιοχή του Ασπροποτάμου και όχι μόνο, σε ειδικές μηχανές που τα έκοβαν σε... ήταν τα ταχυπρίονα τότε και και τα.. οι παλαιές μηχανές που έφεραν το κούτσουρο από τη μια πλευρά και το πώς να σου πω, το ορθογώνιζαν, έκοβαν τις άκρες ήταν οι άκρες από τα κούτσουρα τα ξακρίδια, δηλαδή τα πέταυρα πως να το πω αυτό, ήταν για να βγει δηλαδή μια ένα ξύλο το οποίο ήταν έτοιμο για τη σκεπή έπρεπε να περάσει από μια διεργασία ώστε να κοπεί το κούτσουρο, η άκρη από το κούτσουρο, και να βγουν οι φέτες πως να φύγουν οι αγριάδες να το κόψουν από πάνω από κάτω από δεξιά και αριστερά και να μείνει το κυρίως ξύλο το οποίο ήταν τετραγωνισμένο δηλαδή οι άκρες από τα κούτσουρα ήταν η ειδική διαδικασία που κόβαν από πάνω από πλάγια και από κάτω οπότε έμεινε το ξύλο και αυτά τα ξακρίδια ήταν που τα παίρναμε εμείς και τα καίγαμε στο καμίνι τα βάζαμε σαν πάτωμα κάτω στο θόλο ή τα καίγαμε στην αρχή για μισή μέρα στα καμίνια ώστε να πάρουν μπροστά και να συνεχίσουν την καύση καταλάβετε; ήταν οι άκρες δηλαδή από τα κούτσουρα που τα έκοβαν στην επεξεργασία του κούτσουρου και έμεναν το κυρίως ξύλο που χρειάζεται για να γίνουν οι.. ξερω εγώ τα πέταυρα και τα μεγάλα τα ξύλα που βάζεις στις σκεπές καταλάβετε; οπότε ήταν τα υπολείμματα της επεξεργασίας απ' τα κούτσουρα τα ξακρίδια.

[40:06-40:07] **Ψ.Φ.** ευχαριστούμε

[40:07-40:08] **M.N.** τίποτα να είστε καλά κι εγώ ευχαριστώ!

[Ο κ. Νικόλαος Μπαλατσός μας δείχνει μια φωτογραφία των προγόνων του]

[40:10 - 40:13] **Ψ.Φ.** Στη φωτογραφία βλέπουμε;

[40:14 -40:25] Στη φωτογραφία βλέπουμε τον παππού μου Νικόλαο Μπαλάτσο και τη γιαγιά μου [συγκινείται...]

[40:26 - 40:27] **Ψ.Φ.** Ευχαριστούμε.